

עץ משפט
נר מצוה

סו א ב מיי פ"ב מהל' מנחות הל"ה סמג עשין לו טושי"ע חור"מ ס' רעז עטף ה' ב בוּז ג מיי ש ה'ל ב טושי"ע שם סעי' ג: בוּז ד ה ו מיי פ"א מהל' חבל הל"ו והל"ו סמג עשין מ"ח טושי"ע י"ד ס' שעד סעי' ח: ע ז מיי פ"ג מהל' אבות הל"א טושי"ע א"ע ס' לו סעי' א': עא ח [מיי פ"א מהל' יצוס הל"ו] טושי"ע א"ע ס' קסג סעי' ד': עב ט מיי פ"ג מהל' אפורי ביאה הל"ב: עג י מיי פ"ג מהל' טעמא' מנכב ומנשג בלכ"ג: עד ב מיי פ"ו מהל' תרומות הל"ב: עה ל מיי פ"ח מהל' אפורי ביאה הל"ג [וחל"ו] ופי"ט הל"א וה"ל ב' טושי"ע א"ע ס' ו סעי' ט' ו סעי' יב': עו מ מיי פ"א מהל' אפורי ביאה הל"ג:

תום' הרא"ש

מ"ש וילדו לו בעינן. למ"ד המוכה לעובר לא קנה לא איצטריך וילדו לו כדפרישי לעיל וה"ג אמרנן בפרק מי שמת: איש כי יכה כל נפש אדם אפי' כל ידו הוא קרא כתיב באמרו אל הכהנים ותימה דבריש אלו הן והנחנין דריש ליה מקרא אחרנא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש לפי עדים: **והא** לא שנה ספיקא דמי משמע הכא חדשיב בן קיימא לרבנן טפי מלרשב"ג. ותימה דבפ' הערל

משמע איפסא דבן שמונה אמרי אביו נפל דאי לא פליגי הוי נפל ולרשב"ג לא הוי נפל אלא אמרנן דבר ז' הוא ואישהתהוי אישתהוי וי"ל דבתריי פליגי דבבן ח' פליגי דבתימיא פלוגתיהוי בתוספתא והא דאמרין הכא דפליגי בסתם ולודות דייק תלמודא מדקתני במילתי

דרשב"ג כי ששהה ל' יום בארם אינו נפל דאי לא פליגי אלא בבן ח' כדמשמע דרשב"ג דאם ששה ל' יום אינו נפל ומדנקט דרשב"ג דאם ששה ל' יום אינו נפל ולא ששה ל' יום אינו נפל ולדעות לבן ח' להכי אמר כל ששהה סבלל כל הולדות. ותימה היאך נידחא ליה ממתניין אליבא דרבנן והא בפירא נמי אפי' רבנן מודו ואמאי חייב באבילות וי"ל דמתוקמא

מתני' בנפל מן הגג ואכלו אוי ותימה בנפל מן הגג לדיכא ריעותא מיט' דרשב"ג נידול בתר רוב נשים דהולד פגולא ילדן ועי' דבפ' ר"א מילה ורשב"ג דקאם ששה ל' יום אינו נפל דאם ששה ל' יום אינו נפל ולא ששה ל' יום אינו נפל ולדעות לבן ח' להכי אמר כל ששהה סבלל כל הולדות. ותימה היאך נידחא ליה ממתניין אליבא דרבנן והא בפירא נמי אפי' רבנן מודו ואמאי חייב באבילות וי"ל דמתוקמא מתני' בנפל מן הגג ואכלו אוי ותימה בנפל מן הגג לדיכא ריעותא מיט' דרשב"ג נידול בתר רוב נשים דהולד פגולא ילדן ועי' דבפ' ר"א מילה

ספקין כרשב"ג ואסרי' עגלא חליתאה דאישתחית ביומא דשבעה וי"ל כיון דמיעוטא דנפלים מצוי הוה חיישנין במיעוטא כוה כדאמרנן גבי מים שאין להם סוף כיון דמיעוט ניצולין [וחיישנין] ליה. ולענין אבילות נמי כיון דנפלים מצויין הן לא אולנין בתר רובא להחמיר דלענין אבילות חקילו חכמים וגדולה יום בפי יש בכור כדאמרין מו ל' כיום שלפניו לענין אבילות משום דקי"ל דהלכה כדברי המקיל באבל אע"ג דקי"ל בפ' החולץ דאם וילדה) ותימה הכא אמרנן דהכא דאינו שנה דאינו מתאבל על הספק ובכמי' שמחות תנן הספיקות מתאבלין עליהן וי"ל

מד:

אצר יאל ראשו אין דוחין נפש מפני נפש ומיהו אפשר דדוקא היכא

דלמנו חיה לא מייחייב ההורגו עד שיאל ראשו שחלו קלת בחיות אמו אבל היכא דמתה חייב משום דכמונה בקופסא דמי וא"ת אם ממלי לומר דמותר להורגו בזנן אפי' מתה אמו ולא הוי כמונה בקופסא

אמאי מחללין עליו את השבת שמציאין סכין דרך ר"ה לקרוע האם כדמוכה בפ' קמא דערכין (דף יז:) וי"ל דמכל מקום משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת אף ע"ג דמותר להורגו דלא גוסס בידי אדם ההורגו פטור

כדלמר פרק הנשרפין (סנהדרין עת.) דרוב גוססים למיתה ומחללין את השבת עליו כדלמר פרק בתרא דיומא (ד' פד:) דלין מהלכין בפקוח נפש אחר הרוב: **מאי טעמא** וי"דו ד' בעינן.

למ"ד המוכה לעובר לא קנה לא איצטריך למדרש מוילדו כדלמר בפ' מי שמת (פ"ג דף קנב:): **א"ש** כי יכה ב"ש נפש אפי"ו ב"ש דהו. הא

קרא כתיב בזמור אל הכהנים ותימה דכריש המנחנין (סנהדרין דף פד:) דריש מקרא אחרנא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש: **הא** לא שנה ספקא חוי. משמע הכא דלרבנן הוי טפי נר קיימא מלרשב"ג דאפילו בן יום א' הוי לדידהו בן קיימא וכן בפ' החולץ (יבמות לו נ:): ואילו בתוספתא(ס) מתינא פלוגתיהיו על בן ח' דלרבנן אפילו שנה שלשים יום הוי נפל ואמא רשב"ג למימר דאם ששה ל' יום הוי נר קיימא דלמר בן ז' הוא ואישהתהוי אשתהי וכן בפרק הערל (יבמות דף פד:) ויש לומר דבתרמי פליגי ודייק מ"ל קאמר רשב"ג אם ששה ל' יום אינו נפל כיון דקאי ארבנן דלמרי נצר ח' דהוי נפל ומדנקט כל ששה משמע דכלל ולדות צעי רשב"ג יום ל' ואם כן שמעינהו לרבנן דלאו ב'ל' תלוי אלא בחדשי ההריון:

דקים ליה דכ"ו ד' או חדשיי. הא לא קים ליה ספקא חוי

ובנפל מן הגג לו אכלו אפי' איירי דצפיהק ומת אפילו לרבנן הוי נפל כדלמר פרק רבי אליעזר אם לא הביא (שבת קלז.) ואם תאמר אם כן מאי טעמא דרשב"ג כיון לדיכא

ריעותא אמאי אינו מתאבל עליו דניזיל אחר רוב ולדות דהוו בני קיימא ובפ' רבי אליעזר אם לא הביא (שם) דלסר שהוא עגלה דלשתמיט ביומא דשציעאה משום דהתם פסיק הלכה כרשב"ג אמאי לא אולנין בתר רובא וי"ל דנפלין הוי מיעוט דשכיח ודבר ההווה הוא ולכך החמירו חכמים ולענין אבילות הקילו וגדולה מזהא מצינו דלמר בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) דיוס ל' כשלפניו לענין אבילות אע"ג דקי"ל בזהחולץ (יבמות לו:): דמת ציוס ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חוללת דחשיב נר קיימא וא"ת דהכא אמר דכלא שנה ספקא הוא ואינו מתאבל עליו ובתמכת שמחות (פ"ד ה"ב) תנן ספק אחיו ספק אינו אחיו מתאבל עליו וי"ל דשאני התם כיון דנר קיימא הוא אי אין מתאבל עליו סברי עמלא דלין מתאבלין על אחין א"ר בספק

בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דמה נפשך חד מינייהו חייב וגנאי הדנר לפטור שניהם: **ש"ר** **שנים** יום אחד סגי ולא הוי פליג אצרייתא דבסמוך היינו משום דשנת ג' בשביל יום אחד לא הוה קרי ליה שלש שנים וא"ת ולימא דיוס ראשון של שנה רביעייה דלרבי מאיר צב' שנים ויוס אחד סגי ולא הוי פליג אצרייתא דבסמוך היינו משום דשנת ג' בשביל צעינן מעת לעת עד שעה שנולה כדלמר פ"צ דצחסיס (דף כה:): דשעות פוסלות בקדשים וי"ל דקים ליה דרבנן לא בצעו מעת לעת ועוד דאם כן אף לר' מאיר הוה ליה למתני ג' שנים ויוס אחד והוה ליה לפרושי דלא צעינן מעת לעת והא דתנן בפרק אלו נערות (כתובות דף כט.) הגיורת שנתייירה פחותה מנת ג' שנים ויוס אחד יש לה קנס לא אחיא כרבי מאיר מדמנריך יוס אחד אחר שלש שנים ואם תאמר והיכי מוכח התם דרישא כרבי מאיר דקאמר פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא והתם ע"כ אסיפא דמתני' סמיך דקמני (א) כל מקום שיש מכר אין קנס דמנעוהו איכא למימר דלא אחי למעטי' קטנות אלא בזוגרות דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:): תנן אין חייב הדיא על נערה המאורסה עד שתאה נערה ודייק התם דלמא לאפוקי קטנה דאי לאפוקי בזוגרת אללא על נערה מצעי ליה אלמלא נערה אפילו קטנה משמע אללא אסיפא סמיך כדפרישית והיכי דייק מסופא דמתני' דרישא נמי ר"מ כיון דמזיעתא לא אחיא כוותיה וי"ל דלאו ממנש ר"מ היא קאמר אללא דדייק דתנא דההוא פירקא סבר דקטנה אין לה קנס כדקמני בסיפא וא"כ נערות נקט לאפוקי קטנות ורבא דפריך בפ"ק דכתובות (דף יא.) הגיורת יש לה קנס יהצינן לה קנס דאולה ואכלנה זהיומה נכרית אלמלא סבר דמתני' סבר דקטנה יש לה קנס היינו משום דסבר כיון דהך צבא דגיורת לא אחיא כר' מאיר בנמיא דנקט שלש שנים ויוס אחד אם כן גם לענין דקטנה יש לה קנס אחיא כרבנן (ס) וה"ה דפריך בפ' ד' וה' (צ"ק לה:): ממתני' דלאו נערות (דף כט.) דקמני כותית יש לה קנס לרבי מאיר אע"ג דההיא דגיורת לא אחיא כר"מ מ"מ כיון דסתם מתני' ר"מ היא מאי דמצינן לאוקומי כוותיה מוקמינן:

יוצא דופן פרק חמישי נדה

נצצר. כי מת הוא קודם לה: **ופרכס**. עובר צדמעי אמו אחר מיתתה תלתא פרכוס. אלמא היא מייתה כרישא: **לומר שממעט נו**. מתיצינן דקמני נוהל ומנחיל לומר שממעט בחלק בכורה כגון אם היה בן יוס אחד כשמת אציו והיה לו אח בכור ואח פשוט ומת הוא אחר אציו נוהל הוא מאציו את חלק רביעי שנכנסיו ומנחילו לשני אחיו וחולקין הכזור והפשוט את חלקו של זה צשוה ונמנאל ממעט בחלק הכזור דאי לאו איהו הוה שקיל צכור מרי תילתי כגון מששה זהוצים ארצנה ופשוט נוטל ב' זהוצים ועכשיו נוטל הכזור ג' זהוצים כנגד שני אחין וממלקו של זה ג' רצעי זהוב נמנאלו ציד צכור ד' זהוצים חסר רביע וציד פשוט ב' זהוצים ורביע. דוקא בן יוס א' אצל עובר אינו ממעט כדלמר לקמן בן שנולד לאחר מיתת אציו אינו ממעט בחלק הכזורה ונוטל הכזור שלש כזורתו וצין שלשתן יחלקו ב' שלישים: **מאי טעמא**. אמרינן בן יוס אחד דממעט אצל עובר לא: וילדו לו צעינן. משמע(י) צחייו: **כזור שנולד אחר מיוסא אציו**. כגון מת אציו והאשה מעוברת תאומים אין היואל ראשון נוטל פי שנים. כלאו תאומים לא משכחת לה דכיון דכזור לא נולד עד מות אציו פשוט מהיכן באל. אי נמי שהניח ב' נשים מעוברות: **כמאן דלא כר' שמעון**. אכולה מתני' קאי דקא חשיב בן יוס אחד בן קיימא: **באדם**. דלילו צבהמה שמונה ימים לא הוי נפל(י): **בתנ"י** צס ג' שנים. ביאתה ביאה לכל דבר: **סמקדשם**. אם מסרה אציה לכך: **אם באל עליה יצס קנאה**. וזכה צנכסי אחיו ליורשה(י) ולנמנאל לה: **וחייצין עליה**. אם קבל צה אציה קדושין מזה וצא אחר עליה נהרג דציאתה ביאה: **ומעמאה אם צועלה**. אם היא נדה. אצל פחות מכן אע"ג שמעמאה על צמעה אינה מעמאה את צועלה משום צועל נדה לטומאת ז' אללא משום נוגע ולטומאת ערב: **חסכון**. של צועל נדה: **כעליונו**. של זצ: **מן הפסולין**. כגון חלל נמין וממור ועצד ועוצד בשלמא

בקרר להנחיל לאחיו מן האב אינו והא הוה עובדא ופרכס עד תלת פרכוס(י) אמר מר בריה דרב אשי(י) מירי דהוה אזנב הלטאה דמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר א"לומר שממעט בחלק בכורה ואמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא יבן שנולד אחר מיתת האב אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא ויילדו לו בעינן בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא יבכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא יכיר בעינן והא ליכא והלכתא ככל הני לישני דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: וההורגו חייב: דכתיב(י) ואיש כי יכה כל נפש מ"מ: והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: למאי הלכתא אמר רב פפא ילענין אבלות כמאן דלא כרשב"ג(י) דאמר הכל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא ששהה ספק הוי הכא במאי עסקינן ידקים ליה שכלו לו חדשיו: **בתנ"י** יבת(י) שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה וואם בא עליה יבם קנאה(י) וחייבין עליה משום איש ו'ומטמאה את בועלה לממא משכב תחתון בעליון ינשאת לכהן תאכל בתרומה יבא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה יבא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין עליה והיא פטורה פחות מכן כנותן אצבע בעין: **גמ'** ת"ר בת ג' שנים מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכ"א בת ג' שנים ויום אחד מאי בינייהו אמרי רבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו ור' יוחנן אמר (ס"ל) יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו מיתבי בת ג' שנים ואפי' בת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בת שלשה שנים ויום אחד בשלמא

כוכבים: **פסלה**. מתרומת אציה אם היא צת כהן דכתינא בגמרמא דאלמנה לכהן גדול ציצמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית צבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר(י) כיון שנצבעלה לפסול לה פסלה: **מכל העריות**. כגון אציה או חתמה: **ויאל פטורה**. מפני שהיא קטנה ולא צת עונשין: **גמ'** **ערב ראש השנה**. של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי צת ביאה עד יוס אחרון של שלשית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יוס ראשון צרביעית: **שלשים יוס איכא** צנייניו. לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יוס צשנה שלישיה הויא צת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא צניייהא טובא: צשלמא

כוכבים: **פסלה**. מתרומת אציה אם היא צת כהן דכתינא בגמרמא דאלמנה לכהן גדול ציצמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית צבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר(י) כיון שנצבעלה לפסול לה פסלה: **מכל העריות**. כגון אציה או חתמה: **ויאל פטורה**. מפני שהיא קטנה ולא צת עונשין: **גמ'** **ערב ראש השנה**. של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי צת ביאה עד יוס אחרון של שלשית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יוס ראשון צרביעית: **שלשים יוס איכא** צנייניו. לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יוס צשנה שלישיה הויא צת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא צניייהא טובא: צשלמא

כוכבים: **פסלה**. מתרומת אציה אם היא צת כהן דכתינא בגמרמא דאלמנה לכהן גדול ציצמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית צבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר(י) כיון שנצבעלה לפסול לה פסלה: **מכל העריות**. כגון אציה או חתמה: **ויאל פטורה**. מפני שהיא קטנה ולא צת עונשין: **גמ'** **ערב ראש השנה**. של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי צת ביאה עד יוס אחרון של שלשית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יוס ראשון צרביעית: **שלשים יוס איכא** צנייניו. לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יוס צשנה שלישיה הויא צת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא צניייהא טובא: צשלמא

כוכבים: **פסלה**. מתרומת אציה אם היא צת כהן דכתינא בגמרמא דאלמנה לכהן גדול ציצמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית צבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר(י) כיון שנצבעלה לפסול לה פסלה: **מכל העריות**. כגון אציה או חתמה: **ויאל פטורה**. מפני שהיא קטנה ולא צת עונשין: **גמ'** **ערב ראש השנה**. של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי צת ביאה עד יוס אחרון של שלשית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יוס ראשון צרביעית: **שלשים יוס איכא** צנייניו. לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יוס צשנה שלישיה הויא צת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא צניייהא טובא: צשלמא

מסורת הש"ס

א) צ"ב קמב: ט) שם: ערכין ז. חולין כ"א. א) שבת קלה: יבמות לו. ורף פ: [תוספתא דשבת פט"ו ה"ד]. ד) סנהדרין ט: ט. קדושין י. יבמות ט: א) [אריכות מ' במשנה ז ע' ביבמות ט: וקדושין י. ובסנהדרין ט: פירשו חז"ל כל צבי ממתינן דהכל]. ו) [במשני שנמשניו על ידה]. ז) מנחות י"א: ח) [לקמן מה. ר"ה י: מסכת ג:]. ט) בם"א: י) למשמע. י) [שבת קלה: ט] וילוישה רש"ש. ז) [ויקרא כב]. ח) [נצי' חז"ל סנהדרין פד: ד"ה ה"ג]. ז) [דשבת פט"ו ה"ד].

תורה אור השלם

- בי תהיין לאיש שמי נשים דאחת דאחבה ודאחת שמונה וקדו לו בנים דאחובה ודשמונה וקדו הבן דבכור לשיאיה: דברים כא טו
- בי את דבכר בן דשמונה יפיר לתת לו פי שנים בכל אשר יקצא לו פי דואא ראשית אנו לו משפט דברים כא יז
- ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יקמה: ויקרא כד יז

הגהות רב"ח

א) תום' ד"ה שלשים וכו' דקמני כ"מ. י"ב דף מ ע"ב:
ב) בא"ד כרנן והא דפריך:

מוסף רש"י

חובא בסוף התסכת

תום' הרא"ש (המשך)

דהתם אמרי בספק בן ט' לראשון וכן ז' לאחרון דבמה נפשך חד מינייהו חייב להחלבל וגנאי הדבר לפטור שניהן: וחיציבן עליה משום אשת איש. פרשיי אם קבל בה אביה קדושין וצא עליה נהרג דביאתו ביאה וק' לפי' למח לי למיתני הך בבא היינו אם בא עליה אחד מן העריות האמורות בתורה מומתין על דגיהא ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר אם בא עליה יבם קנאה דלא תיטא לא קנאה אלא מדרבנן מירי דהוה אביאת בן ט' קמ"ל דקנאה מדאורייתא וחיציבן עליה משום אשת איש: ערב ראש השנה איכא בינייהו. לר' מאיר סגי ליה בערב ראש השנה לרבנן צריך שתכנס לשנה רביעית: שלשים יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו וחזמא לימא שנה שלישית איכא בינייהו לבר יום אחד דלר' מאיר בשתי שנים ויום א' סגי דיום אחד בשנה חשוב שנה ולא הוה פליג אבארייתא דבסמוך וי"ל דמשום יום אחד לא הוה קרי לה בת ג' שנים. ותימא ולימא יום ראשון של רביעית איכא בינייהו דלר' מאיר בתחלת שנה רביעית סגי ולרבנן בעי' מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר לקמן בפירקין לענין קדשים. וי"ל דקים ליה דלרבנן לא בעי מעת לעת ועוד דא"כ גם לר' מאיר ה"ל למיתני בת ג' שנים ויום אחד ולפרושי דלא בעינן מעת לעת: